

ΠΡΑΚΤΙΚΑ ΤΗΣ ΑΚΑΔΗΜΙΑΣ ΑΘΗΝΩΝ

ΣΥΝΕΔΡΙΑ ΤΗΣ 31ΗΣ ΜΑΡΤΙΟΥ 1949

ΠΡΟΕΔΡΙΑ ΙΩΑΝΝΟΥ ΠΟΛΙΤΟΥ

ΠΡΑΞΕΙΣ ΚΑΙ ΑΠΟΦΑΣΕΙΣ ΤΗΣ ΑΚΑΔΗΜΙΑΣ

Τὸν ἀσθενοῦντα Γενικὸν Γραμματέα κ. **Γεώργ. Π. Οἰκονόμον** ἀναπληροῦ ὁ ὑπ αὐτοῦ ὀρισθεὶς Γραμματεὺς τῶν Δημοσιευμάτων κ. **Ἐμμ. Ἐμμανουήλ**.

ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΙΣ ΒΙΒΛΙΩΝ

Ὁ **Γενικὸς Γραμματεὺς** παρουσιάζει τὰ εἰς τὴν Ἀκαδημίαν ἀποσταλέντα νέα βιβλία. Ἐν συνεχείᾳ ὁ κ. **Κ. Τριανταφυλλόπουλος** παρουσιάζει τὸ βιβλίον τοῦ κ. Κ. Κουκκίδου: *Τὸ πνεῦμα τοῦ συνεργατισμοῦ τῶν νεωτέρων Ἑλλήνων καὶ τ' Ἀμπελάκια. Ὁ πρῶτος συνεταιρισμὸς τοῦ κόσμου*, Ἀθήναι 1948, διὰ τῶν ἐξῆς:

—Ἐχω τὴν τιμὴν νὰ παρουσιάσω εἰς τὴν Ἀκαδημίαν βιβλίον τοῦ κ. Κωνσταντίνου Κουκκίδου ὑπὸ τὸν τίτλον «*Τὸ πνεῦμα τοῦ συνεργατισμοῦ τῶν νεωτέρων Ἑλλήνων καὶ τ' Ἀμπελάκια· ὁ πρῶτος συνεταιρισμὸς τοῦ κόσμου*».

Πρόκειται περὶ τῆς θαυμαστῆς ὀμαδικῆς δράσεως, ἣτις μὲ βάσιν βιοτεχνικὴν παραγωγὴν τοῦ ὄνομαστοῦ βαμβακεροῦ νήματος ἀνεπτύχθη κατὰ τὸ 1780 εἰς τὰ Ἀμπελάκια τῆς Θεσσαλίας καὶ ἐλειτούργησεν ἐπὶ τριακονταετίαν ἐν μέσῳ πληθυσμοῦ 6000 περίπου μακρὰν πάσης τουρκικῆς ἐπεμβάσεως.

Τὸ σπουδαιότατον τοῦτο κοινωνικὸν φαινόμενον τῆς νεωτέρας ἑλληνικῆς ἱστορίας ἐρευνᾷ ὁ συγγραφεὺς ἀπὸ πάσης πλευρᾶς ἐπὶ τῇ βάσει ὄλων τῶν μέχρι τοῦδε δημοσιευμένων πηγῶν καὶ μὲ πλήρη χρησιμοποίησιν τῆς εὐρωπαϊκῆς καὶ τῆς ἑλληνικῆς βιβλιογραφίας, ἀλλὰ δὲν περιγράφει ἀπλῶς. Συνάμα προβαίνει εἰς χαρακτηρισμὸν τῆς συνεργασίας ταύτης, ἣτις ἤνθησεν εἰς τὴν Θεσσαλικὴν καμὸπολιν, ἐν παραβολῇ πρὸς ἄλλας ἑλληνικὰς ἐνώσεις καὶ πρὸς τοὺς παρεμφερεῖς οικονομικοὺς τύπους, οἵτινες ἤρχισαν νὰ διαμορφώνωνται εἰς τὴν Εὐρώπην κατὰ τὰ μεταίχμια περίπου τοῦ 18^{ου} καὶ τοῦ 19^{ου} αἰῶνος.

Μετὰ εἰσαγωγὴν, περιέχουσιν τὰ κύρια ἐρευνητέα σημεῖα, πραγματεύεται εἰς

τὸ πρῶτον κεφάλαιον περὶ τῶν ἀπαρχῶν τῆς πόλεως τῶν Ἀμπελακίων, εἰς δὲ τὸ δεύτερον κεφάλαιον συγκεντρώνει ὅλας τὰς μορφὰς καὶ τοὺς σχηματισμοὺς ὑφ' οὓς ἐνεφανίσθη ἐπὶ τῶν διαφόρων πεδίων ὁμαδικὴ οἰκονομικὴ δρασίς εἰς τὴν Ἑλλάδα κατὰ τὴν νεωτέραν ἐποχὴν, τὴν ἐγγὺς κειμένην πρὸς τὴν τῶν Ἀμπελακίων. Οἱ τύποι αὐτοὶ συνεργατισμοῦ ἐμφαίνουσι ἔκδηλον τὸ κοινωνικὸν στοιχεῖον δράσεως ἤδη κατὰ τὴν προεπαναστατικὴν ἐποχὴν, εἰς δὲ τὰ ἐπακολουθοῦντα τρίτον καὶ τέταρτον κεφάλαια ἐπιχειρεῖ ὁ συγγραφεὺς νὰ ἐξηγήσῃ τοὺς λόγους ἐξ ὧν ἀπέρρευσε τὸ πνεῦμα αὐτὸ τῆς συνεργασίας κατὰ τοὺς χρόνους τῆς δουλείας ἐν παραλληλισμῷ πρὸς τὴν αὐτόνομον ἐν γένει ὀργάνωσιν τῶν κοινοτήτων ἢ ἄλλων ἐνώσεων.

Εἰς τὸ πέμπτον κεφάλαιον ἐρευνῶνται καὶ διακαθορίζονται τὰ πρῶτα θεμέλια τῆς ἀδελφότητος ἢ κοινῆς συντροφιάς τῶν Ἀμπελακίων, ὅπως ὀνομάζεται ἡ ὁμαδικὴ αὐτῆ ἐμφάνισις εἰς δύο διασωθέντα καταστατικά, τὸ ἐν εἰς τὸ ἑλληνικὸν πρωτότυπον ἔτους 1780, ὅπερ μόλις πρὸ τριακονταετίας ἐδημοσιεύθη εἰς τὸν Νέον Ἑλληνομνήμονα, καὶ τὸ ἕτερον ἔτους 1796 διασωθὲν ἐν γαλλικῇ μεταφράσει εἰς τὸ ἔργον τοῦ πολυμαθοῦς Γάλλου ἀρχιτέκτονος Boulanger, ὅστις διατρίψας ἐπὶ μακρὸν ἐν Ἑλλάδι κατὰ τὰ μέσα τοῦ παρελθόντος αἰῶνος εἶναι ὁ πρῶτος ἀσχοληθεὶς μὲ τὴν ἔνωσιν τῶν Ἀμπελακίων εὐρύτερον καὶ ἐκτενέστερον ἀπὸ ἄλλους Εὐρωπαίους, οἱ ὅποιοι περιορίζονται νὰ ἐκφράσουσιν τὴν ἐκκληξίν των διὰ τὴν ἀπροσδόκητον ὁμαδικὴν δραστηριότητα τῆς Θεσσαλικῆς κωμοπόλεως.

Διὰ νὰ ἐξαρθῇ δὲ καὶ ἀπομονωθῇ ὁ οἰκονομικὸς τομεὺς τῆς κοινῆς συντροφιάς, ἡ ὁποία περιβάλλει τὴν ὅλην κοινωνίαν, παρέχεται ὑπὸ τοῦ συγγραφέως ἐπισκόπησις τοῦ ὅλου οἰκοδομήματος τῆς μικρᾶς πολιτείας.

Καὶ ἐκ τῆς τοιαύτης ἐρεύνης διαπιστώνεται ἡ ὑπαρξὶς τριῶν ξεχωριστῶν συντροφιῶν, ὧν ὁμοῦς συνησπισμένων πρὸς ἓνα κοινὸν σκοπόν. Ἦσαν ἡ διοικητικὴ συντροφία, ἡ ἀγροτικὴ καὶ ἡ ἐμποροβιομηχανικὴ. Ἐξ αὐτῶν ἡ ἀγροτικὴ συντροφία σχέσιν ἔχει μὲ τὴν καλλιέργειαν τοῦ βάμβακος καὶ τὴν συλλογὴν τοῦ περιφήμου ριζαριοῦ ποῦ ἐφύετο εἰς τὴν κοιλάδα τῶν Τεμπῶν. Ἡ βιομηχανικὴ ἢ μᾶλλον ἡ βιοτεχνικὴ δρασίς συνίσταται εἰς τὴν κατεργασίαν τοῦ βάμβακος εἰς νῆμα καὶ εἰς τὴν βαφήν αὐτοῦ μὲ τὸ ριζάρι, ὅπερ ἠλέθετο προηγουμένως εἰς μύλους. Ἔτσι παρήγοντο τὰ περίφημα διὰ τὸ κόκκινον χροῶμα ἀπαλὰ βαμβακερὰ νήματα, περιζήτητα καὶ μοναδικὰ τότε, τὰ ὁποῖα συσκευαζόμενα εἰς δέματα ἀπεστελλόντο—καὶ ἐδῶ ἀρχίζει τὸ ἐμπορικὸν στάδιον τῆς συντροφιάς—εἰς ὅλην τὴν Εὐρώπην μὲ πλεῖστα πρακτορεῖα καὶ μὲ κύριον σταθμὸν τὴν Βιέννην ὅπου ἐλειτούργει κεντρικὸν κατάστημα τῶν Ἀμπελακιωτῶν ὑπὸ τὴν ἐπωνυμίαν Γεώργιος Schwartz καὶ συντροφία, ὅπως ἀπὸ τὸν σπουδαιότερον μελαπὸν ἀντιπρόσωπον τῆς συντροφιάς εἶχεν ὀνομασθῆ ἡ ἔνωσις εἰς τὴν Αὐστρίαν.

Εἰς τὴν κοινὴν συντροφίαν μετέχουν ὅλοι οἱ Ἀμπελακιῶται, τόσον οἱ ἰδιοκτῆται γαιῶν ὅπου παράγεται ὁ βάμβαξ ὅσον καὶ οἱ ἐμπορευόμενοι καὶ οἱ ἐργάται οἱ ἀσχολούμενοι ἐν οἰκιακῇ βιοτεχνίᾳ μὲ τὸ κλώσιμο καὶ τὸ βάψιμο τοῦ νήματος.

Ἡ κατανομὴ τῶν κερδῶν πού ὑπῆρξαν κατὰ τὴν περίοδον τῆς ἀκμῆς ἀφθονα γίνεται κατὰ τρόπον παρέχοντα τὴν ἀφετηρίαν καὶ τὸ κύριον ἐπιχείρημα εἰς τὸν συγγραφέα, ὅπως χαρακτηρίσῃ τὴν ἐμποροβιομηχανικὴν ὄψιν τῆς συντροφιάς ὡς παραγωγικὸν συνεταιρισμόν.

Εἰς τὴν ἔρευναν τοῦ ζητήματος τούτου ἀφιερώνει ὁ συγγραφεὺς τὰ ὑπόλοιπα τρία κεφάλαια τοῦ ἔργου του. Πρὸ παντὸς παραλληλίζει τὴν βιοτεχνίαν αὐτὴν πρὸς τὰς τότε ξένας καὶ εἶτα καθορίζει ἀφ' ἑνὸς τὰ κοινὰ χαρακτηριστικά παντὸς συνεταιρισμοῦ καὶ ἀφ' ἑτέρου τὰ εἰδικὰ γνωρίσματα ἐνὸς ἐκάστου τῶν τριῶν τύπων, ἦτοι τοῦ ἀναλωτικοῦ συνεταιρισμοῦ, τοῦ παραγωγικοῦ καὶ τοῦ πιστωτικοῦ. Ἡ συντροφία τῶν Ἀμπελακίων μετεῖχε καὶ τῶν τριῶν τύπων, ἀλλὰ τὸ κέντρον κατέχει ἡ παραγωγικὴ δραῖσις μὲ τὴν ἐπακόλουθον ἐμπορίαν τοῦ προϊόντος καὶ τὴν συναφή πρὸς τὸ ἐμπόριον πιστωτικὴν λειτουργίαν.

Ἐπειδὴ δὲ εὐρίσκει πλεῖστα διακριτικὰ στοιχεῖα ἐκ τῆς ἐννοίας τοῦ συνεταιρισμοῦ καὶ δὴ κατ' ἐξοχὴν τοῦ παραγωγικοῦ, καταλήγει εἰς τὸ πόρισμα ὅτι τὰ Ἀμπελάκια εἶναι ἐκεῖνα πού ἔδωκαν τὸν πρῶτον συνεταιρισμόν εἰς τὸν κόσμον.

Τὸ ζήτημα τοῦτο τῶν πρωτείων ἔχει, ὡς εἰκὸς, σημασίαν διὰ τὸν χαρακτηρισμόν τοῦ ὅλου ἐν τινι τόπῳ πνεύματος ἐξ οὗ, ἂν δὲν ἀπορρέῃ, πάντως ἐπηρεάζεται ἡ σπουδαιότης ἐν τῷ νεωτέρῳ κόσμῳ ἔμφανις τῶν ἐνώσεων τούτων, διότι οἱ συνεταιρισμοὶ ἀρχικῶς ἐθεωρήθησαν αὐτὸ τοῦτο πανάκεια, ἱκαναὶ νὰ λύσουν ὀριστικῶς τὸ κοινωνικὸν λεγόμενον πρόβλημα, ἀπὸ τοιαύτης δὲ ἀντίληψως ἐξεκίνει καὶ ὁ ἐνθουσιώδης ἀρχιτέκτων, ὁ Boulangier, ὅταν ἀπηύθυνε τὴν πολὺκροτον ἐπιστολήν του πρὸς τὸν Ἰωάννην Κωλέττην ἐν ἔτει 1847 παραινῶν τοὺς Ἑλληνας εἰς μίμησιν τῶν Ἀμπελακιωτῶν. Εἶναι ἀληθὲς ὅτι εἰς τοὺς ὑστέρους χρόνους ὑπεχώρησεν ἡ ἀντίληψις αὕτη, ἀλλ' ἡ ἀξία τῶν συνεταιρισμῶν οὐδόλως ἐμειώθη. Ἐλογίσθησαν οὗτοι, ὅ,τι πράγματι εἶναι, σπουδαιότατα ὄργανα πρὸς ἀπάμβλυσιν τῶν συμφυῶν πρὸς τὸ σύγχρονον κεφάλαιον ὑπερβασίων, τόσον ἐπιβλαβῶν εἰς τὴν ὅλην ἐξέλιξιν, ἐξ οὗ καὶ ἡ ἰσχυροτάτη βοήθεια ἣτις παρέχεται παντοῦ εἰς τὴν προαγωγὴν τοῦ συνεταιριστικοῦ πνεύματος.

Δικαιολογημένη εἶναι λοιπὸν ἡ ἔρευνα περὶ τῶν πρωτείων τοιούτων σχηματισμῶν, ἀλλὰ εἰς τὸ ζήτημα τοῦτο τῶν πρωτείων τοῦ συνεταιρισμοῦ ὑπὸ τὴν τεχνικὴν αὐτοῦ ἐννοιαν δὲν δύναται, νομίζω, νὰ δοθῇ λύσις. Καὶ τοῦτο διότι βαθμηδὸν καὶ κατ' ὀλίγον καὶ κατὰ προοιούσας φάσεις ἐξειλίχθησαν ἑκασταχοῦ καὶ διεμορφώθησαν οἱ ἰδιαιτέροι ἐκεῖνοι σχηματισμοί, οἵτινες προσέλαβον πού ἐνωρίτερον καὶ

πὸ ἀργότερον τὸν τελειωτικὸν τύπον, ὃν ἀργότερα ἢ ἐπιστήμη ἀνέταμε καὶ εἰς ὃν ἀνεῦρε τὴν νέαν ἔννοιαν τοῦ συνεταιρισμοῦ. Ἀκριβῆς χρονολογία λοιπὸν τῆς γεννήσεως τοῦ πρώτου συνεταιρισμοῦ ἐν τῷ κόσμῳ δύσκολον νὰ εὐρεθῇ. Μόλα ταῦτα φυσικὸν εἶναι ὅτι, προτοῦ γεννηθῇ πρῶτος συνεταιρισμός, ἐμφανίζονται ἤδη πανταχοῦ μεμονωμένα ἐνώσεις φέρουσαι χαρακτηριστικά τινα στοιχεῖα, πὸ ὀλιγώτερα πὸ περισσότερα τοῦ συνεταιρισμοῦ.

Εἰς τὸ πλείσιον τοιούτων ἐνώσεων δύναται ἀσφαλῶς νὰ τοποθετηθῇ ὁ ὄργανισμός τῶν Ἀμπελακίων καὶ ἀπὸ τοιαύτης ἐπόψεως δύναται νὰ δικαιολογηθῇ ἢ ἐκδοχῇ περὶ πρωτείων τῆς συντροφιάς τῶν Ἀμπελακίων ὡς ἐνεχούσης ὠρισμένα τινα καὶ δὴ σημαντικὰ σπέρματα χαρακτηριστικὰ συνεταιρισμοῦ.

Ἡ παραβολὴ ἄλλως πρὸς ἄλλας ἐν Εὐρώπῃ συγχρόνους ἢ κατὰ τι ὑστέρας ἐνώσεις ἐνέχει ἰδιάζουσας δυσκολίαν κατὰ τοῦτο, ὅτι ἄλλοῦ μὲν οἱ ἐμβρυώδεις τύποι ἦσαν μᾶλλον ἀναλωτικοῦ χαρακτῆρος, ἐνῶ ἢ καταπληκτικὴ ὀργάνωσις τῆς Θεσσαλικῆς κωμοπόλεως ἦτο ἀνάμικτος καὶ δὴ μὲ προέχοντα παραγωγικὸν χαρακτῆρα ὅστις φέρει ὡς εἰκὸς τὴν ἔνωσιν ἐγγὺς πρὸς ἐμπορικὴν ἐπιχείρησιν, ἀλλὰ δὲν ταυτίζει τοὺς δύο σχηματισμούς. Συνέπεια τούτου εἶναι μόνον ὅτι ἀπειλεῖται τοιαύτη ἔνωσις ἀπὸ ἐμπορικὰς καὶ οἰκονομικὰς κρίσεις, ὅπως φαίνεται συνέβη ἐν μέρει καὶ διὰ τὰ Ἀμπελάκια, ἀλλ' αὐτὸ δὲν ἀφαιρεῖ ἀπὸ τὴν ἐν λόγῳ παραγωγικὴν ἔνωσιν τὸν χαρακτῆρα τοῦ συνεταιρισμοῦ, μόνον ὅτι καθιστᾷ αὐτὸν ἀπὸ τινων πλευρῶν ὀλιγώτερον εὐδιάκριτον ἀπὸ τὴν καθαρὰν κερδοσκοπικὴν ἐπιχείρησιν. Διὰ τοῦτο ὁ συγγραφεὺς, διατυπῶν τὴν περὶ πρωτείων ὑπόθεσιν, ὀρθῶς ἀποδίδει σημασίαν εἰς τὸ γνώρισμα τὸ πηγάζον ἀπὸ τὸν τρόπον τῆς κατανομῆς τῶν κερδῶν, ὅστις δὲν ἦτο ποσῶς κεφαλαιοκρατικός.

Ἡ μέθοδος τοῦ συγγραφέως εἶναι αὐστηρῶς ἐπιστημονικὴ, ἢ δὲ ἀνάλυσις τῆς ἐννοίας τοῦ συνεταιρισμοῦ καὶ ἡ ἱστορικὴ ἀναδρομὴ εἰς ὅλας τὰς χώρας ἀποτελεῖ ἤδη αὐτὴ καθ' ἑαυτὴν μονογραφίαν δογματικὴν καὶ ἱστορικὴν περὶ συνεταιρισμῶν ἀξιόλογον. Ἡ σύνθεσις τοῦ ἱστορικοῦ ὕλικου ἦτο ἰδιαίτερος δυσχερής, διότι δὲν κατέχουσαν στοιχεῖα ἐπαρκῆ τῆς δράσεως, δεδομένου ὅτι τὰ καταστατικὰ πὸ εἶναι τὰ μόνα πηγαῖα στοιχεῖα δὲν ἐμφανίζουν ποτὲ τὴν ἐπακολουθοῦσαν ἐξέλιξιν. Ἀφ' ἐτέρου οἱ μὲν σύγχρονοι τότε Ἕλληνες δὲν ἀντελήφθησαν τὴν σπουδαιότητα τῆς ὀργανώσεως καὶ οὔτε ἦτο δυνατὸν νὰ προεικιάσουν τὴν μελλοντικὴν σημασίαν.

Ὁ Κωνσταντᾶς πὸ εἶχεν ἐνώπιόν του τὴν εἰκόνα ζωντανῆν τῶν Ἀμπελακίων ὅπως καὶ ὁ Δανιὴλ περιορίζονται εἰς θαυμασμὸν «χώρα ἀκουστὴ καὶ πλούσια». Ἐπρεπε λοιπὸν νὰ ἐκμεταλλευθῇ ὁ συγγραφεὺς κάθε στοιχεῖον ἐκ τῶν ἐγκατεσπαρμένων διηγήσεων ξένων καὶ τινων ἡμετέρων καὶ αὐτὸ τὸ ἔκαμε μὲ ὅλην τὴν ἱστορικὴν διάθεσιν, ἥτις τὸν διακρίνει, μὲ καθαρὸν κριτικὸν πνεῦμα καὶ μὲ ἐνθου-

σιασμόν ἄπειρον δικαιολογούμενον καὶ ἀπὸ τὴν σπουδαιότητα πὺν ἔχει δι' ἓνα Ἑλληνα τὸ πρόβλημα τῶν Ἀμπελακίων.

Τὸ ἔργον ἀποτελεῖ σημαντικὴν συμβολὴν εἰς τὴν οἰκονομικὴν ἐν γένει ἐπιστήμην, συνάμα δὲ εἰς τὴν ἐσωτέραν ἑλληνικὴν ἱστορίαν, χάρις δὲ εἰς τὴν γαλλικὴν ἔκδοσιν, εἰς ἣν συγχρόνως προέβη ὁ συγγραφεύς, θ' ἀποτελέσῃ τοῦτο ἀσφαλῶς στοιχεῖον τῆς διεθνoῦς πλέον ἐπιστημονικῆς κινήσεως περὶ τῶν συνεταιρισμῶν ἐν γένει.

Ὁ κ. **Σπ. Δοντᾶς** κατέθεσε τὸ βιβλίον τοῦ κ. Γρ. Χατζηβασιλείου: *Ἵγεινή. Ὁ σύντροφος τῶν ἐργαζομένων*, Ἀθῆναι 1948, προσθέσας τὰ κάτωθι:

Ἀπὸ τινος χρόνου ἤρχισεν ἀθορύβως ἐκτελούμενον ἓνα κοινωνικὸν ἔργον, μεγάλης διὰ τὴν πατρίδα μας σημασίας, ἔχον ὡς σκοπὸν τὴν ἀνύψωσιν τῆς στοιχειώδους μορφώσεως τῶν ἐργατῶν.

Ἀνέλαβε δὲ τὸ ἔργον τοῦτο ὁ Ὄργανισμὸς τῆς Ἑργατικῆς Ἑστίας, τοῦ ὁποῖου τὸ Δ. Συμβούλιον, ἐκ τῆς μέχρι τοῦδε δράσεώς του, ἀπέδειξεν ὅτι γνωρίζει, ἀλλὰ καὶ δύναται νὰ ἐργασθῆ καταλλήλως πρὸς ἐπιτυχίαν τοῦ σκοποῦ του. Πρὸς τοῦτο, ἐκ τῶν πρώτων ἤρχισε νὰ ἐκδίδῃ τὸ περιοδικὸν «Ἑργατικὴ Ἑστία», διευθυνόμενον ὑπὸ ἐπιτροπῆς καὶ εὐρισκόμενον τῶρα εἰς τὸ δεύτερον ἔτος τῆς Β' περιόδου του.

Τὸ περιοδικὸν αὐτὸ εἶναι πραγματικῶς ἄριστον, τόσον διὰ τὴν περιεχομένην ὕλην, ὅσον καὶ διὰ τὴν ἐξαιρετικὴν καλλιτεχνικὴν ἐμφάνισίν του καὶ ἀποτελεῖ ἀνάγνωσμα εὐχάριστον, ὄχι μόνον διὰ τοὺς ἐργατικούς, ἀλλὰ καὶ δι' εὐρύτερους κύκλους.

Ἄλλ' ἐκτὸς τοῦ περιοδικoῦ, τελευταίως ἤρχισε καὶ ἡ ἔκδοσις σειρᾶς λαϊκῶν βιβλίων πρὸς σχηματισμὸν βιβλιοθήκης τῆς Ἑργατικῆς Ἑστίας, μὲ βιβλία περιέχοντα θέματα ἐνδιαφέροντα τοὺς ἐργάτας, ἐκτιθέμενα μὲ συντομίαν καὶ εἰς γλῶσσαν καταληπτὴν ὑπ' αὐτῶν.

Κρίνων δὲ ἀπὸ τὰ μέχρι τοῦδε ἐκδοθέντα τεύχη τοῦ περιοδικoῦ καὶ τῆς βιβλιοθήκης, θεωρῶ καθῆκον νὰ ἐκφράσω καὶ ἀπὸ τῆς θέσεως ταύτης θερμὰ συγκαροτήρια εἰς τὸ Διοικητικὸν Συμβούλιον τῆς Ἑργατικῆς Ἑστίας διὰ τὸ ὠραῖον καὶ ἐπιτυχὲς κοινωνικὸν καὶ ἐθνικὸν ἔργον.

Ἐκ τῶν πρώτων ἐκδοθέντων ὑπὸ τῆς βιβλιοθήκης ἔργων εἶναι τὸ πρὸ ὀλίγου ἐμφανισθὲν βιβλίον τοῦ καθηγητοῦ τοῦ Πανεπιστημίου Θεσσαλονικῆς κ. Γρηγ. Χατζηβασιλείου, «Ἵγεινή, ὁ σύντροφος τῶν ἐργαζομένων», τὸ ὁποῖον ἔχω τὴν τιμὴν νὰ παρουσιάσω σήμερον εἰς τὴν Ἀκαδημίαν.

Τὸ βιβλίον τοῦτο ἀποτελεῖται ἀπὸ 138 σελίδας μετὰ πινάκων. Εἰς τὸ πρῶτον κεφάλαιον ἐκτίθενται, ἐν συντομίᾳ καὶ εἰς γλῶσσαν πολὺ ἀπλῆν καὶ ζωηράν, ὅσα

χρειάζονται διὰ τὴν ἐννοήσῃ ὁ ἀναγνώστης τί εἶναι ὑγεία καὶ τί ἐπιδιώκει ἡ Ὑγιεινή. Τὸν σκοπὸν τοῦ βιβλίου ὁρίζει ὡς ἑξῆς:

«Ἡ ὑγιεινή, ὡς ἄγγελος προστατίας τοῦ ἀνθρώπου, ἔχει πολὺ εὐγενικούς καὶ ἀνωτέρους σκοπούς. Καὶ πρῶτιστα, τὴν βοηθήσῃ χιλιάδες ἀνθρώπους, ποὺ ζοῦν ἀκόμα μιὰ ζωὴ μαραζωμένη καὶ δύστυχη, τὴν τοὺς ὀδηγήσῃ εἰς τὴν ἀπόλαυσιν τῆς χαρᾶς τῆς ζωῆς, τὴν τοὺς κἀνὴν ἵκανῶσιν τὴν καθαριότητα, τὸν καθαρὸν ἀέρα, τὴν τοὺς μάθη τὴν προφυλαχθοῦν ἀπὸ τόσους κινδύνους τῆς ὑγείας των, πῶς τὴν τρέφονται ὑγιεινὰ καὶ φθηνὰ καὶ πῶς τὴν τονώσουσιν τὴν ὑγείαν των». Εἰς τὰ ἐπόμενα κεφάλαια γράφει διὰ τὴν ὑγιεινὴν καὶ τὴν παράτασιν τῆς ζωῆς, περὶ τῆς ἐργασίας καὶ ὑγείας, ἑξετάζων καὶ τὰ εἰδικῶς ἐνδιαφέροντα τοὺς ἐργάτας ζητήματα τῆς ἐπιδράσεως τῆς ἐργασίας καὶ τοῦ ἐπαγγελματικοῦ προσανατολισμοῦ, τὴν κόπωση καὶ ὑπερκόπωση, τὴν ἀνάπαυσιν, τὴν ἀδειαν πρὸς ἀναψυχὴν καὶ τὸν ὕπνον.

Κατόπιν ἔρχονται τὰ ζητήματα τῆς καθαριότητος, δηλαδὴ τῆς καθαριότητος τοῦ δέρματος, περὶ τῶν διαφόρων λουτρῶν ψυχρῶν, θαλασσίων καὶ τῶν ἀερολουτρῶν, ὡς καὶ τῆς περιποιήσεως καὶ ὑγιεινῆς τῶν διαφόρων μελῶν τοῦ σώματος.

Εἰς ἄλλο κεφάλαιον ἑξετάζει γενικῶς τὸν ἀέρα καὶ τὴν ἀναπνοήν, τὸ φῶς τοῦ ἡλίου καὶ τὰ ἡλιόλουτρα καὶ τὴν σωματικὴν ἀγωγὴν καὶ σκληραγωγίαν.

Ἀπὸ τὰ ἐκτενέστερα κεφάλαια τοῦ βιβλίου εἶναι τὸ τῆς διατροφῆς. Κατ' ἀρχὰς ἔχει σύντομον περιγραφὴν καὶ ἀπλοποίησιν τῶν συγχρόνων ἐπιστημονικῶν γνώσεων περὶ τῶν θρεπτικῶν οὐσιῶν, τῶν βιταμινῶν, τῶν θεμελίδων καὶ τῆς ποσότητος αὐτῶν, τὴν ὁποίαν πρέπει νὰ εἰσάγουν οἱ ἄνθρωποι ἀναλόγως τῆς ἡλικίας καὶ τῆς ἐκτελουμένης ἐργασίας, καὶ δίδει ἕνα δεκάλογον μὲ συμβουλὰς περὶ τῆς διατροφῆς.

Εἰς τὸ ἐπόμενον δὲ κεφάλαιον ἀναφέρει τὰ διάφορα τρόφιμα ζωϊκῆς καὶ φυτικῆς προελεύσεως. Ἐκ τῶν πρώτων εἶναι τὸ κρέας, τὰ ψάρια, τὰ θαλασσινά, οἱ κονοσέρβες, τὸ γάλα μὲ τὰ παράγωγά του καὶ τὰ ἀυγά. Ἐκ τῶν δευτέρων δέ, τὸ ψῶμί, τὰ ὄσπρια, ἡ πατάτα, τὰ λαχανικά, τὰ φρούτα, κομπόστες, μαρμελάδες, γλυκὰ καὶ οἱ ξηροὶ ἐλαιώδεις καρποί. Μετὰ τὰ τρόφιμα ἀναγράφει τὰ ἀρτύματα, ἀλάτι, ζάχαρι, μέλι, ζαχαρίνη, ξίδι, πιπέρι, καὶ τὰ ἀλκαλοειδῆ ἠδύσματα, καφέ, τσάι, κακάο, καὶ τέλος τὸν καπνόν.

Εἰς ἰδιαιτέρον δὲ κεφάλαιον ἑξετάζονται τὰ οἰνοπνευματοῦχα ἠδύσματα, ἥτοι τὸ κρασί καὶ ἡ ρετσίνα, ἡ μύρα καὶ τὸ ἀλκοόλ.

Εἰς τὸ τέλος τοῦ κεφαλαίου τῶν τροφίμων γράφει περὶ τῶν βιταμινῶν, συνοψίζων εἰς ὀλίγους στίχους ὅσα πρέπει νὰ γνωρίζῃ ὁ μέσος ἄνθρωπος διὰ τὰς σπουδαίας ταύτας συμπληρωματικὰς οὐσίας, ποὺ εἶναι ἀπαραίτητοι διὰ τὴν διατήρησιν τῆς ὑγείας τοῦ ὄργανισμοῦ.

Μετὰ τὴν διατροφὴν εἶναι δύο κεφάλαια διὰ τὴν κατοικίαν καὶ τὴν ἐνδυμασίαν, καὶ ἓν ἰδιαιτέρον διὰ τὰ μικρόβια, ἐκ τῶν ὁποίων τινὰ μὲν εἶναι ὠφέλιμα καὶ μάλιστα εὐεργέται τῶν ἀνθρώπων, ὅπως εἶναι τὰ προκαλοῦντα τὴν ἀποσύνθεσιν τῶν πρωμάτων ἀνθρώπων καὶ ζώων, τῶν ὁποίων ἡ ὕλη χρησιμεύει κατόπιν εἰς τὴν σύνθεσιν τῶν φυτῶν, καὶ τὰς διαφόρους ζυμώσεις πρὸς παρασκευὴν τοῦ οἴνου, τοῦ ζύθου καὶ πολλῶν ἄλλων οὐσιῶν. Ἄλλα δὲ μικρόβια εἶναι τοῦναντίον παθογόνα καὶ ἐπικίνδυνοι ἐχθροὶ τῆς ὑγείας τῶν ἀνθρώπων.

Εἰς τὸ κεφάλαιον τοῦτο περιλαμβάνει καὶ τὴν ἀνοσίαν καὶ τὴν προφύλαξιν ἀπὸ τῶν μικροβίων.

Τὸ τελευταῖον κεφάλαιον περιέχει τὰ κοινωνικὰ νοσήματα, φυματίωσιν, ἀλκοολισμόν, καρκίνον, τράχωμα, συφιλίδα καὶ ἐλονοσίαν, μὲ παραστατικούς πίνακας διὰ τὴν καλυτέραν κατανόησιν τῶν τρόπων τῆς μεταδόσεως, τῆς θεραπείας καὶ τῆς προφυλάξεως ἀπὸ τῶν χρονίων τούτων νοσημάτων, τὰ ὁποῖα φέρουν κατ' ἔτος τὰς μεγαλύτερας καταστροφὰς τῆς κοινωνίας.

Εἰς τὸν ἐπίλογον τοῦ βιβλίου γράφεται ἡ ἀκόλουθος σύστασις πρὸς τοὺς ἐργαζομένους: Νὰ εἴσθε πάντα αἰσιόδοξοι καὶ νὰ βλέπετε τὴ ζωὴ μὲ καλὸ μάτι καὶ νὰ μὴν ξεχνᾶτε πόσο ὄμορφα τὸ εἶπε αὐτὸ ἓνας ἀρχαῖος σοφὸς ὁ Ἐπίκτητος: «Μὴ γυρεύης τὰ πράγματα νὰ γίνωνται ὅπως τὰ θέλεις, ἀλλὰ θέλε τὰ πράγματα ὅπως γίνονται καὶ θὰ εὐτυχῆσῃς».

Θὰ εἶναι πράγματι εὐτύχημα, ἐὰν οἱ ἐργαζόμενοι διαβάσουν μὲ προσοχὴν τὸ βιβλίον αὐτὸ καὶ ἀκολουθήσουν τὰς συμβουλὰς του. Ἀσφαλῶς τότε ὅχι ὀλίγοι θὰ ὠφεληθοῦν καὶ θὰ βελτιώσουν τὴν ὑγείαν των, ἀλλὰ καὶ τὴν ἐργατικὴν ἀπόδοσίν των, ἀφ' ἐνὸς μὲν ἐκ τῆς ἐλαττώσεως τῶν ἐξ ἀσθενείας ἡμεραργιῶν, ἀφ' ἑτέρου δὲ ἐκ τῆς δυναμικότερας ἐργασίας. Πολὺν εὐνόητος δὲ εἶναι ἡ σημασία τούτου διὰ τὰ ἄτομα, τὴν κοινωνίαν καὶ τὸ Ἔθνος.

ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΕΙΣ ΜΕΛΩΝ

ΑΝΤ. ΚΕΡΑΜΟΠΟΥΛΛΟΥ.— Διόρθωσις εἰς τὸν Στράβωνα.

ΔΟΜΙΚΗ.— Τὰ ὑλικά ἀνοικοδομήσεως, ὑπὸ Ἄλεξ. Χ. Βουρνάζου*.

Ἡ μεταπολεμικὴ περίοδος ἐδημιούργησε διὰ τὰς πληγείσας χώρας τοῦ κόσμου, καὶ ἰδιαιτέτως διὰ τὴν ἡμετέραν χώραν, τὸ μέγα πρόβλημα τῆς ἀναδομῆς, ἣτις πάλιν εὐρίσκειται ἀπολύτως ἐξηρητημένη ἐκ τῆς διαθέσεως δομικῶν ὑλῶν. Ὅταν λέγω-

* A. CH. VOURNAZOS, *Les matériaux de la reconstruction*, Ἄνεκνοιώθη κατὰ τὴν συνεδρίαν τῆς 21 Νοεμβρίου 1946.